

DR. KOÓSNÉ DR. MOHÁCSI BARBARA

Aktuális problémák az európai elfogatóparancs végrehajtásakor

Az európai elfogatóparancs lassan tízéves múltra tekint vissza, a tagállamok közötti kiadatási eljárást felváltó intézmény alkalmazásakor azonban továbbra is újabb és újabb problémák vetődnek fel. Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Európai Bíróság) európai elfogatóparancssal kapcsolatos korábbi esetjoga az intézmény legitimitációjának problémáival, a tagállamok közötti kelő bizalom hiányával foglalkozott. A közelmúltban született bírósági ítéletek viszont már inkább arra utalnak, hogy a kölcsönös bizalomnak vannak korlátai.¹ Az elmúlt időszakban számos ügyben merültek fel további kérdések az európai elfogatóparancssal kapcsolatban.²

Az európai elfogatóparancs történetének és céljának rövid bemutatását követően olyan kérdésekkel foglalkozik a tanulmány, amelyek már eddig is, de a jövőben várhatóan egyre fokozottabb mértékben megoldást igényelhetnek a hazai jogalkalmazás szempontjából.

Az európai elfogatóparancs története és célja

Az Európai Unión belüli általános kiadatási szabályokat korábban az 1957. december 13-án, Párizsban elfogadott Európa tanácsi európai kiadatási egyezmény és ennek két kiegészítő jegyzőkönyve³, valamint a terrorizmus visszaszorításának tárgyában 1977. január 27-én, Strasbourgban létrejött konvenció⁴, az 1990-ben kelt Schengen–II. egyezmény, az Európai Unió tagállamai közötti egyszerűsített kiadatási eljárásról szóló egyezmény⁵, valamint az Európai Unió tagállamai közötti kiadatásról szóló egyezmény⁶ szabályozta.

A szabadság, biztonság és jog térségének fejlődésében fordulópontot jelentett az 1999-es tamperei csúcsertekezlet, amikor is az igazságügyi együttműködés „sarokkövének” nevezett kölcsönös elismerés elve megfogalmazásával a tagállamok közötti szorosabb együttműködést szorgalmazták.⁷ Ennek jegyében vetődött fel a tagállamok közötti kiadatási eljárások egyszerűsítésének gondolata. 2004. január 1-jétől az uniós kiadatási egyezmények szerepét átvette az európai elfogatóparancs, amelyről az Európai Unió Tanácsa által

elfogadott, az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásról szóló 2002/584/IB kerethatározat⁸ rendelkezett.

Az európai elfogatóparancs alap gondolata az volt, hogy ha valamely uniós tagállam igazságügyi hatósága az általa kibocsátott jogi aktus alapján valamely büntetőeljárás alatt álló, vagy már elítélt személy átadását kéri, e határozatát az Európai Unió egész területén végrehajtsák, és a személyt a lehető legrövidebb időn belül adják át. Célkitűzése a tagállamok közötti kiadatás eltörlése és annak az igazságügyi hatóságok közötti átadás rendszerével való felváltása volt. A kerethatározat (6) és (10) preambulum bekezdései⁹ is hangsúlyozzák, hogy az európai elfogatóparancs a kölcsönös elismerés elvének első konkrét megvalósulása a büntetőjog területén, ami a tagállamok közötti nagyfokú kölcsönös bizalomra épül.¹⁰

A kerethatározat 1. cikke értelmében az európai elfogatóparancs egy tagállamban kibocsátott igazságügyi határozat, amely azt a célt szolgálja, hogy egy másik tagállam a büntetőeljárás lefolytatása, szabadságvesztés-büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása miatt a keresett személyt elfogja és átadja. A 2. cikk meghatározza az európai elfogatóparancs alkalmazhatóságának feltételeit, miszerint annak kibocsátására olyan cselekmények esetén van lehetőség, amelyeknél a kibocsátó tagállam joga szerint a büntetési tétel felső határa legalább tizenkét havi szabadságvesztés vagy szabadságelvonással járó intézkedés, illetve ha a szabadságvesztést kiszabó ítéletet vagy a szabadságelvonással járó intézkedést már meghozták, ennek időtartama legalább négy hónap.

Az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározat átültetése kapcsán számos tagállamban alkotmányossági aggályok merültek fel. Portugáliának, Franciaországnak, Szlovéniának, Lengyelországnak és Ciprusnak módosítania kellett az alkotmányát. Először a cseh alkotmánybíróság vizsgálta a kerethatározat átültetéséről szóló törvény alkotmányosságát, de végül elutasította a parlamenti képviselők megsemmisítésre irányuló indítványát. A lengyel alkotmánybíróság azonban 2005-ben már megsemmisítette a büntetőeljárásról szóló törvény vonatkozó rendelkezését.¹¹ A német szövetségi alkotmánybíróság határozatában azt állapította meg, hogy az európai elfogatóparancsról szóló nemzeti szabályozás aránytalanul korlátozza a saját állampolgár kiadatásának tilalmára vonatkozó alaptörvényi rendelkezést. Megállapította emellett a jogorvoslathoz való jog sérelmét is, mert a kifogásolt törvényi rendelkezések nem tették lehetővé a fakultatív megtagadási ok fennállása esetén, a mérlegelés alapján az átadás engedélyezéséről szóló határozat megtámadását.¹²

A lengyel és a német alkotmánybíróság alkotmányellenesnek nyilvánította ugyan az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározatot átültető nemzeti jogszabályokat, de nem kérdőjelezték meg – nem is teheték volna – magának az európai elfogatóparancs intézményének a létjogosultságát. A belga Cour d'Arbitrage volt az első, amely magával az európai elfogatóparanccsal kapcsolatban vetett fel kérdéseket az Európai Bírósághoz intézett előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező kérelmében. A belga bíróság a jogalap, valamint a kettős inkrimináció és az emberi jogok konfliktusával összefüggésben fogalmazta meg kérdéseit. Az Európai Bíróság az *Advocaten voor de Wereld-ügyben*¹³ azonban megállapította, hogy nem merült fel olyan kérdés, amely érintené a kerethatározat érvényességét.

A kerethatározat rendelkezéseit a magyar jogba az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2003. évi CXXX. törvényt ültette át. Ezt a törvényt 2013. január 1-jével felváltotta az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény (a továbbiakban: Eubtv.). A magyar Alkotmánybíróság a 32/2008. (III. 12.) AB határozatában foglalkozott érintőlegesen az európai elfogatóparancs és a nullum crimen et nulla poena sine lege elv kapcsolatával, de nem az átültető törvénnyel, hanem az ügynevezett EUN-megállapodással¹⁴ összefüggésben, de nem állapított meg alkotmányellenességet.¹⁵

Az európai elfogatóparanccsal kapcsolatos problémák azonban itt nem értek véget, a gyakorlatban újabb és újabb nehézségekkel kell szembenézniük a végrehajtó hatóságoknak. A problémák egyik oka, hogy a büntetőjogi szuverenitás – az adójog mellett – továbbra is az egyik legérzékenyebb pont az Európai Unióban, és ezért még mindig nem megfelelő mértékű ezen a területen a tagállamok közötti kölcsönös bizalom. A problémák másik oka az európai elfogatóparancs végrehajtásakor szükségszerűen bekövetkező alapjogkorlátozás kérdése, amellyel kapcsolatban az is kérdéses, hogy annak vizsgálata mely bíróság hatáskörébe tartozik. Az alapjogkorlátozás emberi jogokkal összefüggő vizsgálatára az Európai Bíróságnak is van hatásköre, de az még kérdéses, hogy hol húzódnak ennek a pontos határai.¹⁶

Az európai elfogatóparancs megtagadásának gyakorlati problémái

A tagállamok fő szabály szerint kötelesek végrehajtani az európai elfogatóparancsot, ez a kötelezettség azonban nem feltétlen, a kölcsönös elismerés el-

ve nem abszolút.¹⁷ Az Európai Bíróság hangsúlyozta a tagállamok diszkrecionális jogkörének fontosságát ezen a téren, amely az európai elfogatóparancs végrehajtásának (kötelező és fakultatív) megtagadási okaiban ölt testet. Mivel azonban sem a kölcsönös elismerés elvének, sem a megtagadási okoknak nincs egységes, uniós szintű normatív meghatározásuk, esetről esetre történő vizsgálatot kell folytatni.

*Az európai elfogatóparancs megtagadása
alkotmányos alapjogsértésre hivatkozással*

Az Európai Bíróság a *Radu-ügyben* vizsgálta az európai elfogatóparancs megtagadásának lehetőségét arra hivatkozással, hogy a terheltet a kibocsátó igazságügyi hatóságok nem hallgatták ki, ezáltal sérült a tisztességes eljárás-hoz való jog, illetve a védelemhez való jog. Az Európai Bíróság hangsúlyozta, hogy nem szerepel az elfogatóparancs végrehajtása megtagadásának okai között az, hogy a keresett személyt a kibocsátó igazságügyi hatóságok nem hallgatták ki. Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: alapjogi charta) 47. és 48. cikkének tiszteletben tartása nem követeli meg annak lehetőségét, hogy valamely tagállami igazságügyi hatóság a büntetőeljárás lefolytatása céljából kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtását azon az alapon tagadja meg, hogy a keresett személyt az elfogatóparancs kibocsátása előtt a kibocsátó igazságügyi hatóságok nem hallgatták ki.¹⁸

Az Európai Bíróság hivatkozott arra, hogy a kerethatározat 8. és 15. cikkéből kitűnik, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóságnak, mielőtt a keresett személy büntetőeljárás lefolytatása céljából történő átadásáról határozná, bizonyos mértékben felül kell vizsgálnia az európai elfogatóparancsot. Ezenkívül e kerethatározat 13. cikke kimondja, hogy a keresett személynek jogában áll védőt igénybe venni, amikor az átadásába beleegyezik, és adott esetben lemond a specialitás szabályának alkalmazásáról. Egyébiránt a kerethatározat 14. és 19. cikke értelmében a keresett személynek, amennyiben nem egyezik bele az átadásába, és vele szemben a büntetőeljárás lefolytatása céljából kibocsátott európai elfogatóparancs van érvényben, joga van ahhoz, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóság a kibocsátó igazságügyi hatósággal kötött közös megállapodásban meghatározott feltételeknek megfelelően kihallgassa.¹⁹

Az Európai Bíróság *Melloni-ügyben* hozott ítélete már azt is kifejezetten hangsúlyozza, hogy azáltal, hogy az alapjogi charta kötelező erővel bír, az emberi jogok védelmének a nemzeti és a nemzetközi, strasbourgi szintje mellett kialakult egy uniós szintje. Az európai elfogatóparancs végrehajtása szá-

mos alapjogot érint, így felvetődik a kérdés, hogyan, mely bíróság által és mi alapján vizsgálándók a lehetséges alapjogsértések. A konkrét ügy a tagállami alkotmány által garantált alapjogvédelem, valamint az alapjogi chartából következő uniós alapjogvédelem „találkozására” példa, a legfontosabb végkövetkeztetése, hogy a tagállami alkotmányos alapjogvédelem csak az uniós jogban meghatározott feltételekkel lehet akadály a európai elfogatóparancs végrehajtásának.

A spanyol alkotmánybíróság (*Tribunal Constitucional*) által benyújtott előzetes döntéshozatali eljárásban feltett kérdések a kerethatározat 4a. cikkének (az érintett személy távollétében tartott tárgyaláson hozott határozatok)²⁰ értelmezésére vonatkoztak, valamint arra, hogy valamely tagállam az alapjogi charta 53. cikke²¹ alapján megtagadhatja-e az európai elfogatóparancs végrehajtását az érintett személy nemzeti alkotmányban garantált jogainak sérelmére hivatkozással.

A konkrét ügyben *S. Melloni* terhelt ellen csödbüntett megalapozott gyanúja miatt folyamatban volt Olaszországban büntetőeljárás. A terhelt, miután óvadék ellenében szabadlábra helyezték, az óvadék megfizetése után megszökött. Az olasz büntetőeljárás jog lehetővé teszi a büntetőeljárás lefolytatását a terhelt távollétében is, így a Tribunale de Ferrara csödbüntett miatt tízévi szabadságvesztésre ítélte a terheltet. Az ítélet jogerőre emelkedése után az illetékes ügyészség kibocsátotta az európai elfogatóparancsot *S. Melloni* ellen a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása érdekében. A spanyol rendőrség letartóztatta *S. Melloni*t, majd a bíróság elrendelte az olasz hatóságoknak történő átadását. *S. Melloni* „alkotmányossági panaszt” terjesztett elő, amelyben a tisztességes eljáráshoz való jog, valamint az emberi méltóság sérelmére hivatkozott azzal összefüggésben, hogy olyan államnak engedélyezik az átadást, ahol súlyosan sértő bűncselekmények esetén a jog lehetővé teszi a terhelt távollétében történő elítélést, és az ellen jogorvoslatot sem enged. A *Tribunal de Constitucional* szerint az eljárásban az a kérdés merült fel, hogy a kerethatározat akadály-e annak, hogy a spanyol bíróságok *S. Melloni* átadását a bűnösséget megállapító ítélet felülvizsgálatához kössék.

Az Európai Bíróság abból indult ki, hogy az európai elfogatóparancs kerethatározatban is rögzített célja az elítéltek vagy a gyanúsítottak átadásának új, hatékonyabb rendszere az ítélet végrehajtása vagy a büntetőeljárás lefolytatása céljából. Az európai elfogatóparancs végrehajtása fő szabály szerint kötelező, kivételesen a kötelező, illetve a fakultatív megtagadási okok fennállása esetén lehet azt megtagadni. A kerethatározat 4a. cikke egy fakultatív megtagadási okról rendelkezik, amely alól azonban vannak kivételek, amikor

a végrehajtó igazságügyi hatóság mégsem tagadhatja meg a végrehajtást, az az a 4a. cikk négy esetben megakadályozza a végrehajtó igazságügyi hatóságot abban, hogy a távollétében elítélt személy átadását ahhoz a feltételhez kösse, hogy az ítélet felülvizsgálható legyen a jelenlétében.

A kerethatározat 4a. cikkének értelmezésekor az Európai Bíróság úgy ítélte meg, hogy az átadás nem függ attól a feltételtől, hogy a kibocsátó tagállamban biztosított legyen az ügy újratárgyalása az érintett személy jelenlétében, amennyiben a távollétében elítélt személy a kitűzött tárgyalásról kellő időben tudomást szerzett és tájékoztatták arról, hogy a határozat meghozatalára a távollétében is sor kerülhet, vagy a kitűzött tárgyalás ismeretében a védelem ellátására jogi képviselőt hatalmazott meg.²² A kerethatározat 4a. cikkének ilyen értelmezése összhangban áll az uniós célkitűzésekkel, a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés megkönnyítésével, elősegítve ezáltal a bírósági határozatoknak a tagállamok közötti kölcsönös elismerését az olyan határozatok elismerésével kapcsolatos megtagadási okok összehangolása útján, amelyeket a terhelt távollétében megtartott tárgyaláson hoztak.²³ Ez alapján az Európai Bíróság álláspontja szerint a végrehajtó igazságügyi hatóság az európai elfogatóparancs teljesítését nem teheti függővé attól a feltételtől, hogy a terhelt távollétében hozott bűnösséget megállapító ítélet a kibocsátó tagállamban felülvizsgálható legyen.

Az előzetes döntéshozatali kérelemben felvetett második kérdés tulajdonképp a kerethatározat 4a. cikkének az alapjogi chartában foglalt alapvető jogokkal (tisztességes eljáráshoz való jog, jogorvoslathoz való jog, védelemhez való jog) való összeegyeztethetőségére irányul. Az Európai Bíróság ezt követően lefolytatta az „alapjogi vizsgálatot”, és azt állapította meg, hogy a terheltnek az eljárásban történő személyes részvételhez való joga a tisztességes eljáráshoz való jog része, de az nem korlátozhatatlan abszolút jog.²⁴ A kerethatározat 4a. cikke pedig kifejezetten meghatározza azokat a feltételeket, amelyek esetén úgy tekinthető, hogy a terhelt önként és minden kétséget kizáróan lemondott a tárgyaláson való részvételről, és éppen ezért a távollétében meghozott ítélet végrehajtása érdekében kibocsátott elfogatóparancs teljesítése nem tehető függővé attól a feltételtől, hogy a kibocsátó államban biztosítsák az ügy újratárgyalását. Erre tekintettel az Európai Bíróság azt állapította meg, hogy a kerethatározat kifogásolt rendelkezése összhangban van az alapjogi charta követelményeivel.

Az Európai Bíróság utalt arra, hogy az alapjogi charta 53. cikke nem teszi általános jelleggel kötelezővé a tagállamok számára, hogy az alapvető jogoknak a nemzeti alkotmányban biztosított védelmi szintjét alkalmazza, ha az a szint magasabb, mint ami az alapjogi chartából következik, mert ez sér-

tené az uniós jog elsőbbségének az elvét, és akadályozná az uniós jogi rendelkezések alkalmazását. Az Európai Bíróság álláspontja szerint az alapjogi charta 53. cikke „kétségtelenül megerősíti, hogy amennyiben egy uniós jogi aktus nemzeti végrehajtó intézkedéseket tesz szükségessé, akkor a nemzeti hatóságok és bíróságok továbbra is az alapvető jogok védelmének nemzeti szintjét alkalmazhatják, feltéve hogy ennek alkalmazása nem sodorja veszélybe a charta által meghatározott és a bíróság által értelmezett védelmi szintet, sem pedig az uniós jog elsőbbségét, egységességét és hatékonyságát”²³. Ebből következően az alapjogi charta 53. cikke nem teszi lehetővé a végrehajtó állam számára, hogy a távollétében elítélt személy átadását ahhoz a feltételhez kösse, hogy az ítélet felülvizsgálatát lehetővé kell tenni a kibocsátó államban azért, hogy elkerüljék az alkotmányban garantált tisztességes eljárás-hoz való jog, valamint a védelemhez való jog megsértését.²⁶

Megtagadható-e az európai elfogatóparancs végrehajtása a személyi szabadság megsértésére hivatkozással?

Az európai elfogatóparancs végrehajtása együtt jár a terhelt személyi szabadságának korlátozásával, a kerethatározat azonban több garanciális szabályt is tartalmaz a fogva tartott személy jogainak védelme érdekében. A 11. cikk szerint az európai elfogatóparancs alapján elfogott személyt a végrehajtó igazságügyi hatóság tájékoztatja az európai elfogatóparancsról, annak tartalmáról, arról, hogy beleegyezhet az átadásba, valamint a védő és tolmács igénybevételéhez való jogáról. A 12. cikk lehetőséget ad arra, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóság döntése alapján a végrehajtó állam jogával összhangban az érintett személyt ideiglenesen szabadon bocsássák. Ennek egyetlen korlátja van, a végrehajtó állam illetékes hatóságának mindent meg kell tennie a keresett személy szökésének megakadályozása érdekében. E szerint a kerethatározat kifejezetten megengedi az európai elfogatóparancs alapján fogva tartott személy őrizetbe vétel utáni szabadlábra helyezését.

A legtöbb uniós tagállamban az európai elfogatóparanccsal kapcsolatos letartóztatásra a nemzetközi jogsegélyről vagy a bűnügyi együttműködésről szóló jogszabályok a büntetőeljárás kódexek büntetőeljárás idején alkalmazott szabadságelvonásra vonatkozó rendelkezéseit rendelik alkalmazni (például Németország, Franciaország, Ausztria, Hollandia, Lengyelország, Nagy-Britannia).²⁷

Az európai elfogatóparancs esetén alkalmazandó őrizetbe vétel utáni további szabadságkorlátozásra vonatkozó összetett szabályozást jól illusztrálja a német és az osztrák jogi megoldás.

A német jogban a nemzetközi büntügyi jogsegélyről szóló törvény²⁸ szabályozza az európai elfogatóparancs alapján keresett és elfogott személy további szabadságelvonásának lehetőségét. A törvény VIII. része szól az európai elfogatóparancs alapján történő átadásról, amely a kiadatasra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni a VIII. részben meghatározott eltérésekkel.²⁹ Az európai elfogatóparanccsal őrizetbe vett személy további szabadságelvonására a kiadatasi eljárással kapcsolatosan megfogalmazottak az irányadók, amelyek visszautalnak a büntetőeljárás törvény szabadságelvonással és szabadságkorlátozással járó kényszerintézkedésekre vonatkozó szabályaira.³⁰ A büntetőeljárás törvény³¹ lehetővé teszi a szabadságelvonás helyett más szabadságkorlátozással járó (például lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet, jelentkezési kötelezettség), illetve azzal nem járó (például óvadék) intézkedések alkalmazását.³² A büntetőeljárás és a nemzetközi jogsegélyről szóló törvény rendelkezéseinek együttes értelmezéséből levezethető, hogy az európai elfogatóparancs esetén, a kötelező őrizetbe vételt követően lehetőség van az átadási letartóztatás elrendelésére, illetve ahelyett alkalmazhatók a büntetőeljárásban ismert más helyettesítő eszközök is.

Az osztrák jog, hasonlóan a német joghoz, több jogszabályban szabályozza az európai elfogatóparancs végrehajtásával kapcsolatos letartóztatást. Az Európai Unió tagállamaival folytatott büntügyi együttműködésről szóló szövetségi törvény³³ rendelkezik az átadási és a végrehajtási letartóztatásról.³⁴ Az EU-JZG rendelkezései háttérjogszabályként a kiadatasi letartóztatás szabályait³⁵ rendelik alkalmazni. Az ARHG 29. §-a értelmében a nem szabályozott kérdésekben a büntetőeljárás törvény³⁶ előzetes letartóztatásra vonatkozó rendelkezései irányadók. Az StPO-Österreich szabályozza az előzetes letartóztatás feltételeit, valamint lehetővé teszi helyettesítő intézkedések (például lakhelyelhagyási tilalom, lakás elhagyásának tilalma, pénzügyi biztosíték) alkalmazását, ha a letartóztatással elérni kívánt célok a terhelt szabadságelvonása nélkül is elérhetők.³⁷ A három hivatkozott jogszabály együttes értelmezése alapján a helyettesítő intézkedések az átadási és a végrehajtási letartóztatás esetén is alkalmazhatók.

Az európai elfogatóparancs sikeres végrehajtása érdekében a magyar jogban az Eubetv. kötelezővé teszi az érintett személy őrizetbe vételét, majd azt követően a letartóztatást.³⁸ Az Eubetv. 2. §-a a tagállamokkal folytatott eljárásokban háttérjogszabályként – a törvényben foglalt eltérésekkel – a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényt (a továbbiakban: Be.) rendeli alkalmazni.³⁹ Az Eubetv. letartóztatással kapcsolatos rendelkezései egyértelműen a Fővárosi Törvényszék kötelességévé teszik a szabadságelvonás alkalmazását. Ezt konkretizálja a törvény azon rendelkezése, amely kizárja más személyi

szabadságot korlátozó kényszerintézkedés, valamint az óvadék alkalmazását.⁴⁰ Az Eubetv. e rendelkezésének indokolása szerint a jogalkotó azért kívánta kötelezővé tenni a letartóztatást, mert az európai elfogatóparancs kibocsátására és az annak alapján lefolytatandó eljárásra általában súlyos bűncselekmények miatt kerül sor. A jogalkotó álláspontja szerint a letartóztatás elrendelésével biztosítható – az eljárások rövid határidejére is tekintettel –, hogy az érintett személy ne vonja ki magát az eljárás alól, és ezzel lehetővé válik az európai elfogatóparancs idejében történő végrehajtása.⁴¹

A kötelező szabadságelvonást elrendelő szabályozás a személyi szabadsághoz fűződő joggal összefüggésben nem problémamentes. Az alaptörvény IV. cikk (1) bekezdése általános érvénnyel deklarálja a személyi szabadsághoz való jogot, amely szerint mindenkinek joga van a személyi szabadsághoz és biztonsághoz, senkit nem lehet a szabadságától másként megfosztani, csak törvényben meghatározott okból és a törvényben meghatározott eljárás alapján. Az alaptörvény IV. cikke egyező szabályokat tartalmaz a polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya (a továbbiakban: egyezségokmány) 9. cikkével, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezmény (a továbbiakban: egyezmény) 5. cikkével. Az egyezségokmány kiindulópontja azonos az egyezményével, azaz mindenki számára garantálja a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jogot.⁴² Mindkét dokumentum hasonló garanciális szabályokat tartalmaz a szabadságelvonás esetére.⁴³ Az egyezségokmány viszont már kifejezetten rendelkezik a szabadságelvonással járó sankciók lehetséges alternatíváiról, nevesítve a biztosíték fejében történő szabadlábra helyezés lehetőségét.

Az előzetes fogva tartás tárgyában több, a tagállamok számára ajánlást tartalmazó Európa tanácsi dokumentum is született, amelyek részletesen foglalkoznak a szabadságelvonás törvényi szabályozásával és gyakorlati alkalmazásával, valamint a szabadságelvonás helyettesítő intézményeivel.⁴⁴ Ezek a dokumentumok a szabályozásnál követendő elvek között rögzítik, hogy szavatolni kell a szabadságelvonást helyettesítő intézkedések alkalmazásának lehetőségét is.⁴⁵

Az alapjogi charta 6. cikke szintén deklarálja a személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jogot. Nem részletezi az alapjog korlátozhatóságának esetét, a preambulum értelmében azonban az alapjogi charta célja azon jogok megerősítése, amelyek *„különösen a tagállamok közös alkotmányos hagyományai-ból és nemzetközi kötelezettségeiből, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményből, az unió és az Európa Tanács által el-*

fogadott szociális chartákból, valamint az Európai Unió Bíróságának és az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogából következnek”.

A tanács 2009/829/IB kerethatározata⁴⁶ (4) preambulumban bekezdésében kifejezetten rögzítette, hogy az Európai Unióban a cél egyebek között a szabadsághoz való jog megerősítése, amelynek érdekében elő kell mozdítani a szabadságelvonással nem járó intézkedések alkalmazását. Ehhez kapcsolódó további uniós célkitűzés, hogy a belső határok nélküli igazságügyi térségben biztosítani kell, hogy az eljárás helye szerinti tagállamban lakóhellyel nem rendelkező, büntetőeljárás alatt álló személy ne részesüljön más bánásmódban, mint a büntetőeljárás alatt álló, az eljárás helye szerinti államban lakóhellyel rendelkező személy.

Az Európai Bizottság is több zöld könyvben foglalkozott a büntetőeljárás alatt álló személyek letartóztatásának helyzetével.⁴⁷ E dokumentumok a letartóztatás fogalmán értették az előzetes letartóztatás mellett az európai elfogatóparancs végrehajtásával kapcsolatos letartóztatást is, függetlenül attól, hogy az európai elfogatóparancs kibocsátására büntetőeljárás vagy büntetés-végrehajtási célból került sor. Az Európai Bizottság jelentése az európai elfogatóparancs végrehajtásáról⁴⁸ kifejezetten problémaként jelezte azt, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtásakor azokkal a személyekkel szemben, akiknek nincs lakóhelyük az adott tagállamban, túl gyakran és olyankor is alkalmazták a letartóztatást, amikor nem áll fenn a szökés veszélye. A bizottsági jelentés utal a 2009/829/IB kerethatározatra, amelynek értelmében, ha lehetséges, a letartóztatás helyett szabadságelvonással nem járó felügyeleti intézkedést kell alkalmazni azokkal a személyekkel szemben is, akiknek az eljárás helye szerinti államban nincs lakóhelyük.

Az európai elfogatóparancs célja a keresett személy elfogása és átadása abból a célból, hogy egy másik tagállam lefolytassa a büntetőeljárást, végrehajtsa a szabadságvesztés-büntetést, illetve a szabadságelvonással járó intézkedést. Ebből az is következik, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtása szükségszerűen együtt jár a keresett személy felkutatásával és őrizetbe vételével, az európai elfogatóparancs azonban legfeljebb az őrizetbe vétel tekintetében tűnik automatikusnak és feltétel nélkülinek.⁴⁹

Felvetődhet a kérdés: megtagadható-e az európai elfogatóparancs végrehajtása arra hivatkozással, hogy a terhelttel szemben a magyar jog szerint kötelező szabadságelvonást kell alkalmazni, amely ellentétes a kerethatározat 12. cikkével és az alapjogi charta 6. cikkével?

Az Európai Bíróság esetjoga alapján erre a kérdésre nem egyértelmű a válasz. A *Melloni-típus* alapján önmagában az alapjogi chartára hivatkozás nem

adhat alapot az európai elfogatóparancs megtagadására. A konkrét eset azonban felvetheti a magyar szabályozás uniós joggal való összeegyeztethetőségét is. Az őrizetbe vételt követő automatikus fogva tartás ugyanis egyáltalán nem következik a kerethatározat rendelkezéseiből.

A kerethatározat 12. cikke alapján a végrehajtó tagállam igazságügyi hatósága a végrehajtó tagállam jogával összhangban dönthet a fogva tartott személy ideiglenes szabadon bocsátásáról, feltéve, hogy minden szükséges intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a keresett személy szökését megakadályozzák. Bár a kerethatározat alapvetően a végrehajtó tagállamra bízta, hogy szabályozza az európai elfogatóparancs alapján őrizetbe vett személy további letartóztatásával kapcsolatos eljárást, a 12. cikk értelmében a szabadságelvonást elsősorban a szökés megakadályozása érdekében tartja szükségesnek. A kerethatározatoknak ugyan nincs közvetlen hatályuk, a tagállami bíróságok mégis kötelesek a belső jog alkalmazásakor a nemzeti jogot a kerethatározatnak megfelelően értelmezni, figyelembe véve a kerethatározat szövegét és célját annak érdekében, hogy megvalósuljon az elért kívánt eredmény.⁵⁰ Ez a kötelezettség azonban nem szolgálhat a nemzeti jog contra legem értelmezésének alapjául.⁵¹

A jelenlegi magyar szabályokat nem lehet úgy értelmezni, hogy az előzetes letartóztatás helyett más helyettesítő intézmények alkalmazása lehetséges legyen, azonban – a kerethatározat céljára és rendelkezéseire figyelemmel – az uniós joggal nem lenne ellentétes egy olyan szabályozás, amely – a német és az osztrák jogban ismertett megoldáshoz hasonlóan – megengedné a letartóztatás helyett más intézkedések alkalmazását. A személyi szabadsághoz való jog korlátozása az európai elfogatóparancs végrehajtásakor akkor felel meg maradéktalanul a személyi szabadságra vonatkozó, alaptörvényben, nemzetközi egyezményekben (és uniós jogban) meghatározott elveknek, ha az európai elfogatóparancs végrehajtása kapcsán az őrizetbe vétel után a szabályozás lehetőséget adna a személyi szabadsághoz való jogot különböző mértékben korlátozó eszközök közötti választásra, illetve a szabadságelvonással nem járó alternatív intézkedések alkalmazására.⁵²

*Az európai elfogatóparancs megtagadása
a ne bis in idem elv alapján*

A végrehajtó tagállam igazságügyi hatósága megtagadja az európai elfogatóparancs végrehajtását a *ne bis in idem* elv⁵³ hatálya alá tartozó esetekben, az az akkor, ha a keresett személyt valamely tagállam ugyanazon cselekményért

már elítélte. Ehhez azonban társul egy „szankciós elem”, azaz további feltétel, hogy elítélés esetén a büntetést már végrehajtották, végrehajtása folyamatban van, vagy az ítélkező tagállam joga szerint az már nem hajtható végre.⁵⁴

A gyakorlatban gyakran merül fel problémaként, hogy mit jelent a „jogerős elítélés/elbírálás”, illetve hogyan értelmezhető az „ugyanazon cselekmény” fogalma.

Az „ugyanazon cselekmény” fogalom értelmezésével az Európai Bíróság először a *Mantello-ügyben*⁵⁵ foglalkozott. Ebben az ítéletében leszögezte, hogy az uniós jog egységes alkalmazásából az következik, hogy mivel a kerethatározat nem utal tagállamok jogára, az „ugyanazon cselekmény” fogalmat az unió egész területén önállóan és egységesen kell értelmezni, az nem bízható a tagállamok igazságügyi hatóságainak nemzeti joguk szerinti értékelésére.⁵⁶ Ez persze a konkrét esetben akár a fogalom eltérő értelmezéséhez is vezethet az uniós és a nemzeti jogokban.⁵⁷ A schengeni végrehajtási egyezmény⁵⁸ 54. cikke⁵⁹ tartalmazza az „ugyanazon cselekmény” fogalmát, amely – az Európai Bíróság értelmezése szerint – kizárólag a történeti tényállásra vonatkozik, és magában foglalja az egymáshoz elválaszthatatlanul kötődő konkrét körülmények együttesét, függetlenül a tényállás jogi minősítésétől és a védett jogi tárgyaktól.⁶⁰ A schengeni végrehajtási egyezmény és a kerethatározat célja közös: annak elkerülése, hogy adott személy ellen ugyanazon cselekmény miatt újból büntetőeljárás induljon, vagy újabb büntetőítélet szülessen. Ez alapján az Európai Bíróság elismerte, hogy a fogalom schengeni végrehajtási egyezmény keretében adott értelmezése a kerethatározat vonatkozásában is irányadó.⁶¹ Ennek a konkrét esetekben történő értelmezése azonban nem mindig könnyű. Nem kizárt, hogy a nemzeti bíróságok, az Európai Bíróság ítéletében foglaltak maradéktalan tiszteletben tartása mellett is, ellentétes eredményre jutnak.⁶²

Összetettebb értelmezést igényel a „jogerős elítélés/elbírálás” fogalma. Az Európai Bíróság következetes gyakorlata szerint a kerethatározat 3. cikk 2. pontja értelmében jogerős elítélésnek tekinthető, ha a büntetőeljárás következtében a büntetőjogi felelősségre vonhatóság véglegesen megszűnik, illetve ha olyan határozatot hoztak, amelyben a gyanúsítottat jogerősen felmentették.⁶³ A határozat „jogerős” jellegét a határozatot meghozó tagállam joga szerint kell értékelni. Ez alapján azon határozatok lehetnek eljárásjogi akadályai az európai elfogatóparancs teljesítésének, amelyek bizonyos cselekmények vonatkozásában nemzeti szinten megszüntetik a büntetőjogi felelősségre vonhatóságot.

A tagállamok között természetesen lehetnek eltérések abban a tekintetben, hogy mi tekinthető jogerős határozatnak, ez azonban elméletben azért nem jelenthet problémát, mert a tagállamok a kölcsönös bizalom elve alapján elfogadják és elismerik a másik tagállamban született döntéseket. A büntetőjogi felelősségre vonás kérdésében született érdemi döntések, a bűnösséget megállapító ítélet és a felmentő ítélet egyértelműen jogerős határozatnak minősülnek valamennyi tagállam nemzeti joga szerint. Vitatott lehet azonban az eljárásmegszüntetések esete, már csak arra tekintettel is, mert a büntetőeljárás megszüntetése kérdésében nem kizárólag bíróság dönthet, arra például az ügyészségnek is joga lehet a büntetőeljárás korábbi szakaszában.⁶⁴ A megszüntető okok között vannak olyan, büntető anyagi jellegű okok, amelyek értelmezése – bár a vonatkozó szabályok eltérők is lehetnek – nem vitatott az egyes tagállamokban, például az elévülés vagy a gyermekkor.⁶⁵ Az Európai Bíróság értelmezése alapján akár a nyomozás megszüntetése is olyan határozat lehet, amely lezárja a büntetőeljárást.⁶⁶ Az eljárási okból történő eljárásmegszüntetés⁶⁷, mint például a magyar jogban a törvényes vád hiányára tekintettel történő megszüntetés megítélése azonban már közel sem ilyen egyértelmű. Az Európai Bíróság értelmezése szerint a jogerős elítélés fogalmát a nemzeti jog szerint kell értelmezni, ezért alapvetően a magyar jog alapján kell értelmezni azt, hogy a törvényes vád hiányára tekintettel történő eljárásmegszüntetés valóban jogerős döntésnek tekinthető-e.⁶⁸ Ennek eldöntése kulcsfontosságú az európai elfogatóparancs végrehajtása szempontjából. Ha ugyanis a törvényes vád hiányára tekintettel történő megszüntetés után lehetséges az ismételt vádemelés, akkor egy ilyen megszüntető határozat nem lesz akadálya az európai elfogatóparancs teljesítésének. Ellenkező esetben azonban elméletben a *ne bis in idem* elve alapján az európai elfogatóparancs kötelező megtagadási oka áll fenn.

Új korszakot kezdhet a *ne bis in idem* elvének megítélésében a lisszaboni szerződés hatálybalépése, ugyanis az alapjogi chartának immáron kötelező ereje van. Az alapjogi charta 50. cikke rendelkezik a kétszeres eljárás alá vonás és a kétszeres büntetés tilalmáról, amelynek értelmében senki nem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető olyan bűncselekményért, amely miatt az unióban a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték. Az alapjogi charta nem „jogerős elbírálásról”, hanem jogerős elítélésről vagy felmentésről rendelkezik, valamint hiányzik a „szankciós elem”. Az Európai Bíróság a *Mantello-ügyben* még nem foglalkozott az alapjogi chartával, csak a schengeni végrehajtási egyezmény tükrében értelmezte a *ne bis in idem* elvet. Azonban az *Åkerberg Fransson-ügyben*⁶⁹ a *ne bis in idem* elv alapjogi

chartában meghatározott fogalmával kapcsolatban rögzítette, hogy az a büntetőeljárásokra vonatkozik, és azt is feltételezi, hogy a jogerős határozat alapján megtett intézkedések büntető jellegűek, részletesebb értelmezésbe azonban nem bocsátkozott (az ugyanis a konkrét ügy kapcsán nem volt szükséges).

A megtagadási okok léte szükségszerű a tagállami jogok esetleges eltérései figyelembevételének lehetősége és az alapjogok megfelelő szintű védelme érdekében, de a konkrét megtagadási okok pontos tartalma, terjedelme még nem tisztázott. Az európai elfogatóparancs megtagadási okaival kapcsolatos végrehajtási, értelmezési nehézségek azért különösen jelentősek, mert a fakultatív vagy kötelező megtagadási okok adott esetben túl tág, vagy vitatható értelmezése akadályozhatja és veszélyeztetheti azt a célt, amelyet az európai elfogatóparancs létrehozásával kívántak elérni, a tagállamok közötti kölcsönös bizalomra alapított egyszerűsített kiadatás működését. Az Európai Bíróság meghatározta az európai elfogatóparancs megtagadási okainak értelmezési kereteit, azonban számos nyitott kérdés maradt megválaszolatlanul, amelyekre majd a jövőbeni konkrét esetek kapcsán kell választ adni.

Összegzés

Az európai elfogatóparancs a korábbi harmadik pillérbe tartozó intézmények közül minden valószínűség szerint a legvitatottabb. Az intézmény közel tízéves történetében folyamatosan újabb és újabb problémák vetődtek fel. Ennek oka lehet, hogy hiányzik annak általános definíciója, hogy mit jelent a „kölcsönös bizalom” a büntetőjog területén. A tagállamok közötti eltérések elég jelentősek, erre tekintettel kell lenni, de ez még nem jelenti a harmonizáció elengedhetetlenségét.

Az európai elfogatóparancs történetének újabb fejezete kezdődött azzal, hogy annak kormányközi jellege a lisszaboni szerződés hatálybalépésével megváltozott, ugyanis öt év elteltével a harmadik pillér keretében elfogadott jogi aktusokat a lisszaboni szerződésnek megfelelően módosítani kell. A tagállamoknak nemcsak egymáshoz, hanem a megváltozott jogi környezethez is alkalmazkodniuk kell. Ezt szinesíti az alapjogvédelem nemzeti és nemzetközi szintje mellé az uniós szint belépése. Nincs szükség valamennyi tagállam egyhangú döntésére ahhoz, hogy az európai elfogatóparancs működjön. A tagállamok közötti kölcsönös bizalom azonban elengedhetetlen feltétele annak, hogy ez az intézmény hatékonyan érvényesüljön az Európai Unióban, és ez talán még mindig nem megfelelő mértékű.

LÁBJEGYZETEK

- 1 Ester Herlin-Karnell: From mutual trust to the full effectiveness of EU law: 10 years of the European Arrest Warrant, *European Law Review*, vol. 38, 2013, p. 79.
- 2 A Julien Assange ellen kibocsátott svéd elfogatóparancsnak már politikai aspektusa is volt, a Hernádi Zsolt ellen folyamatban lévő ügyben pedig máris számos kérdés fogalmazódott meg egy jövőben esetlegesen kibocsátandó európai elfogatóparancs végrehajthatóságával kapcsolatban.
- 3 Magyarországon kihirdette az 1994. évi XVIII. törvény.
- 4 Magyarországon kihirdette az 1997. évi XCIII. törvény.
- 5 Kihirdetve: Hivatalos Lap C 78, 1995. márc. 30., 0002-0010. o.
- 6 Kihirdetve: Hivatalos Lap C 313, 1996. okt. 23., 0012-0023. o.
- 7 Friedemann Kainer: Strafrecht im Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts. Entwicklung und Umsetzungsprobleme des europäisierten Strafrechts in Deutschland. *EuR*, 2013, S. 87–88.
- 8 Kihirdetve: Hivatalos Lap L 190, 2002. júl. 18., 0001-0020. o. (a továbbiakban: kerethatározat)
- 9 „(6) Az e kerethatározatban előírt európai elfogatóparancs az első konkrét megvalósulása a büntetőjog területén a kölcsönös elismerés elvének, amelyre az Európai Tanács az igazságügyi együttműködés »sarokköveként« utalt.”
- 10 „(10) Az európai elfogatóparancs szabályozása a tagállamok közötti nagyfokú bizalomra épül. [...]”
- 11 Vitatott, hogy a tagállamok közötti nagyfokú bizalom mennyiben áll fenn valójában, tekintettel például az európai elfogatóparancs megtagadásának számos okára, vagy az alkalmazhatóságra vonatkozó átmeneti rendelkezésre. Lásd ehhez Ligeti Katalin: Büntetőjog és büntügyi együttműködés az Európai Unióban. KJK-Kerszöv, Budapest, 2004, 86–87. o.; Bárd Petra: Egy jogintézmény hányattott sorsa: az európai elfogatóparancs. *Rendészeti Szemle*, 2008/12., 3., 8. o.
- 11 A lengyel alkotmánybíróság határozata az európai elfogatóparancsról. Sajtóközlemény, 2005. április 27. *Fundamentum*, 2005/2., 95–96. o. [Fordította Bárd Petra]
- 12 2 BvR 2236/04 vom 18. 07. 2005 BVerfGE, NJW 2005, 2289, Rn. 89, 101.BVerfGE. *Neue Juristische Wochenschrift*, 2005, 2289, Rn. 89. vö. Ulrich Hufeld: Der Europäische Haftbefehl vor dem BVerfG. *Neue Juristische Wochenschrift*, 2005, 2289, JuS 2005, 867., 869–870.; Mohácsi Barbara: Az Unió büntügyi együttműködés nehézségeinek egyik fejezete: A Német Alkotmánybíróság – 2 BvR 2236/04. sz. (2005. július 18.) – döntése az Európai Elfogató Parancsról szóló törvényről. *Collega*, 2006/1., 16–19. o.
- 13 A bíróság C-303/05. sz. *Advocaten voor de Wereld*-ügyben. 2007. május 3-án hozott ítélete.
- 14 Az Európai Unió, valamint az Izlandi Köztársaság és a Norvég Királyság között az Európai Unió tagállamai, valamint Izland és Norvégia közötti átadási eljárásról szóló megállapodás kihirdetéséről szóló törvény.
- 15 Lásd ehhez Raisz Anikó: Keresztüzbén az európai elfogatóparancs – avagy emberi jogi aggályok az Alkotmánybíróság határozata kapcsán. *Jogtudományi Közöny*, 2008. július–augusztus, 387–393. o.; Bárd Petra: i. m. 16–18. o.
- 16 A 2013-as Åkerberg Fransson- esetben a svéd nemzeti (adó- és büntető-) jogszabályok alapjogi chartával összefüggő alapjogi vizsgálata az Európai Bíróság megállapította a hatáskörét arra hivatkozással, hogy a kifogásolt adóbírságra és adócsalás miatt indított büntetőeljárásra vonatkozó szabályok, bár nem átültető szabályok, de egy uniós irányelv végrehajtására irányulnak. A bíróság hatáskörének megállapítására vonatkozó érv a nemzeti jogszabály és az uniós jog nagyon távoli és közvetett kapcsolatán alapul. Ez az érv vitatható, mert ha a bíróság ilyen szélesen értelmezi az uniós joggal való összefüggést, akkor viszonylag széles körben folytathatja le nemzeti jogszabály alapjogi vizsgálatát, ami felveti a nemzeti jogszabályok alapjogi vizsgálatára hatáskörrel felruházott nemzeti alkotmánybíróságokkal való ütközés lehetőségét. Lásd ehhez bővebben: Philipp Kubicki: Der Fall Åkerberg Fransson. *DeLuxe, Europarecht Aktuell*, Nr. 04, 2013, S. 1–8.; Regine Winter: Deutliche Worte des EuGH im Grundrechtsbereich. *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht*, 2013, S. 473–478.

- 17 A bíróság C-388/08. sz., a Leymann- és Pustarov-ügyben, 2008. december 1-jén hozott ítéletének 51. pontja; a C-123/08. sz. Wolzenburg-ügyben, 2009. október 6-án hozott ítélet 57. pontja; a C-261/09. sz. Mantello-ügyben, 2010. november 16-án hozott ítélet 36–37. pontja.
- 18 A bíróság C-396/11. sz. Radu-ügyben, 2013. január 29-én hozott ítéletének 38–39. pontja.
- 19 Uo. 42. pont.
- 20 „4a. cikk (1) A végrehajtó igazságügyi hatóság abban az esetben is megtagadhatja a szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtását, ha az érintett személy nem volt jelen a határozat meghozatalát eredményező tárgyaláson, kivéve...”
- 21 „53. cikk. E Charta egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, mint amely leszűkíti vagy hátrányosan érinti azokat az emberi jogokat és alapvető szabadságokat, amelyeket – saját alkalmazási területükön – az Unió joga, a nemzetközi jog, a tagállamok alkotmányai, illetve az Unió vagy a tagállamok mindegyikének részességével kötött nemzetközi megállapodások, így különösen az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény elismernek.”
- 22 A bíróság C-399/11. sz. Melloni-ügyben, 2013. február 26-án hozott ítéletének 42. pontja.
- 23 Uo. 43. pont.
- 24 Uo. 49. pont vö. a bíróság C-619/10. sz. Trade Agency-ügyben, 2012. szeptember 6-án hozott ítélete 52. és 55. pont.
- 25 A bíróság C-399/11. sz. Melloni-ügyben, 2013. február 26-án hozott ítéletének 60. pontja.
- 26 Uo. 64. pont.
- 27 A büntetőeljáráshoz képest általában eltérően szabályozzák a szabadságelvonás maximális időtartamát, de a büntetőeljárással analóg módon a letartóztatás helyett lehetőséget adnak más szabadságkorlátozással járó intézkedések elrendelésére (például lakóhely elhagyásának tilalma, jelentkezési kötelezettség előírása). Eltérés mutatkozik a tagállamok gyakorlatában abban a kérdésben, hogy lehetővé teszik-e az óvadék vagy más pénzügyi biztosíték ellenében történő szabadlábra helyezést. Lengyelországban, Németországban, Ausztriában van rá lehetőség, Nagy-Britanniában szigorú feltételek mellett alkalmazható, a francia jog azonban kategorikusan kizárja az óvadék alkalmazását. http://www.ecba-eaw.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=2&Itemid=6.
- 28 Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (IRG).
- 29 IRG 78. §
- 30 IRG 15., 22., 25–26. §
- 31 Strafprozessordnung (StPO).
- 32 StPO 116. §
- 33 Bundesgesetz über die justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen mit den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (EU-JZG).
- 34 EU-JZG 18. és 41. §.
- 35 Auslieferungs- und Rechtshilfegesetz (ARHG) 29. §
- 36 Strafprozessordnung (StPO-Österreich).
- 37 StPO-Österreich 173. §
- 38 A törvény három eltérő letartóztatást különböztet meg, az átadási, az ideiglenes átadási és az ideiglenes végrehajtási letartóztatást. Mindhárom letartóztatás személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés. Eubetv. 10–13. §
- 39 A Be. szerinti legsúlyosabb személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés az előzetes letartóztatás, amelynek a jogszabály számos alternatíváját ismeri. Amennyiben a letartóztatással elérni kívánt célok máshogy is megvalósíthatók, a Be. lehetővé teszi más személyi szabadságot korlátozó (lakóhelyelhagyási tilalom, házi őrizet), illetve nem korlátozó (óvadék) kényszerintézkedések elrendelését.
- 40 Eubetv. 15. § (3) bekezdés.
- 41 Lásd ehhez a törvény miniszteri indokolását.

- 42 Az egyezségokmány 9. cikke tiltja a szabadságtól történő önkényes megfosztást, és előírja, hogy a szabadságelvonás csak törvényben meghatározott okok és eljárás keretében történhet. Az egyezségokmány tehát kifejezetten az önkényes szabadságmegfosztás tilalmáról rendelkezik, az egyezmény azonban nem szól az önkényesség tilalmáról. Az viszont mindkét dokumentum szövegéből kiolvasható, hogy a személyi szabadsághoz való jogba történő beavatkozásnak „jogszerűnek” kell lennie. További különbség, hogy az egyezménnyel szemben az egyezségokmány nem határozza meg a szabadságelvonás okait és feltételeit, hanem csak annyit ír elő, hogy a személyi szabadság korlátozásáról törvényben kell rendelkezni. Vö. Walter Gollwitzer: Menschenrechte im Strafverfahren MRK und IPBPR. De Gruyter Recht, Berlin, 2005, S. 208., 213. [De Gruyter Kommentar]
- 43 Rögzítik a letartóztatás okairól, és a felhozott vádakról történő tájékoztatási kötelezettséget. A hatóságoknak a fogvatartottat a lehető legrövidebb időn belül bíróság elé kell állítaniuk és ésszerű időn belül kell dönteniük a letartóztatásáról, mert a terhelt számára fő szabály szerint biztosítani kell a szabadlábban történő védekezés lehetőségét. A letartóztatottnak joga van ahhoz is, hogy a bíróság a szabadságelvonás körülményeit késedelem nélkül megvizsgálja, jogellenes fogva tartás esetén pedig az illetőt szabadlábra helyezze.
- 44 Ezek közül a legfontosabbak: az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 1965. évi 11. számú határozata; a Miniszteri Bizottság R(80) 11. számú ajánlása; továbbá az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1245. számú ajánlása.
- 45 Ilyen alternatíva lehet például a házi őrizetnek megfelelő lakásban történő felügyelet, meghatározott helység vagy terület elhagyásának tilalma, a hatóságok előtti rendszeres megjelenési kötelezettség előírása, a személyazonosító okmány elvétele, valamint biztosíték nyújtása.
- 46 A tanács 2009/829/IB kerethatározata (2009. október 23.) a kölcsönös elismerés elvének az Európai Unió tagállamai közötti, az előzetes letartóztatás alternatívájaként felügyeleti intézkedéseket elrendelő határozatokra történő alkalmazásáról. HL L 294., 2009. 11. 11., 20–40.
- 47 Például Zöld könyv a nem őrizetes előzetes felügyeleti intézkedésekről. 2004. 08. 17., COM(2004) 562; Zöld könyv a letartóztatással kapcsolatos európai uniós jogalkotásról, 2011. 06. 14., COM(2011)327.
- 48 COM(2011) 175.
- 49 M. Nyitrai Péter: A kiadatás intézményének újragondolása Európában – az európai elfogatóparancs eszméje és alkalmazásának főbb dilemmái. Magyar Jog, 2003/7., 404. o.
- 50 A bíróság C-397/01. sz. és C-403/01. sz. Pfeiffer és társai egyesített ügyekben, 2004. október 5-én hozott ítéletének 113–114. pontja; a C-282/10. sz. Dominguez-ügyben, 2012. január 24-én hozott ítélet 24. pontja; a C-42/11. sz. Joao Pedro Lopes Da Silva Jorge-ügyben, 2012. szeptember 5-én hozott ítélet 54. pontja.
- 51 A bíróság C-105/03. sz. Pupino-ügyben, 2005. június 16-án hozott ítéletének 33–34. pontja.
- 52 Ezt az álláspontot nem osztja az Alkotmánybíróság többsége. A 3025/2014. (II. 17.) AB határozatban a testület többsége elutasította az Európai Unió tagállamaival folytatott büntügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény 15. § (3) bekezdésének alaptörvény-ellenességére irányuló bírói indítványt. A kifogásolt jogszabály kizárja a letartóztatási alternatívák alkalmazását, a többségi határozat azonban ezt nem találta összeegyeztethetetlennek a személyi szabadsághoz való joggal.
- 53 A ne bis in idem elv a nemzetközi emberi jogi dokumentumokban, a polgári jogok politikai egyezségokmányában (14. cikk VII.) és az emberi jogok európai egyezményében (7. kiegészítő jegyzőkönyv IV. cikk) is megjelenik, amelyeket azonban a nemzeti joggal összefüggésben kell értelmezni.
- 54 Kerethatározat 3. cikk 2. pont.
- 55 A bíróság C-261/09. sz. Mantello-ügyben, 2010. november 16-án hozott ítélete.
- 56 Uo. 38. pont.
- 57 Például a német és a francia jog az elkövetett cselekmény azonosságát kívánja meg, az angol jog azonban a bűncselekmények azonosságát hangsúlyozza, amely a büntető tényállási elemek azonosságát jelenti. Lásd ehhez Thomas Hackner: Das Teileuropäische Doppelverfolgungsverbot insbesondere in

- der Rechtsprechung des Gerichtshofs der Europäischen Union. *Neue Zeitschrift für Strafrecht*, 2011, S. 427.
- 58 A Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i schengeni megállapodás végrehajtásáról szóló, 1990. június 19-én, Schengenben (Luxemburgban) aláírt egyezmény. HL 2000. L239., 19. o.
- 59 „Az ellen a személy ellen, akinek a cselekményét a Szerződő Felek egyikében jogerősen elbírálták, ugyanazon cselekmény alapján nem lehet egy másik Szerződő Fél területén büntetőeljárást indítani, amennyiben elítélés esetén a büntetést már végrehajtották, végrehajtása folyamatban van, vagy az ítélet meghozatalának helye szerinti Szerződő Fél jogszabályainak értelmében azt többé nem lehet végrehajtani.” Schengeni végrehajtási egyezmény 54. cikk
- 60 A bíróság C-436/04. sz. Van Esbroeck-ügyben, 2006. március 9-én hozott ítéletének 27., 32. és 36. pontja; a C-105/05. sz. Van Straaten-ügyben, 2006. szeptember 28-án hozott ítélet 41., 47–48. pontja; a C-261/09. sz. Mantello-ügyben, 2010. november 16-án hozott ítélet 39. pontja.
- 61 A bíróság C-261/09. sz. Mantello-ügyben, 2010. november 16-án hozott ítéletének 40. pontja.
- 62 Lásd részletesen Gellér Balázs: Nemzetközi büntetőjog Magyarországon – adalékok egy vitához (egyres jellemzők leírása és diagnózis kísérlet). Tullius Kiadó, Budapest, 2009, 124–133. o.
- 63 A bíróság C-187/01. és C-385/01. sz. Gözütök és Brügge egyesített ügyekben, 2003. február 11-én hozott ítéletének 30. pontja; a C-105/05. sz. Van Straaten-ügyben, 2006. szeptember 28-án hozott ítélet 61. pontja; a C-491/07. sz. Turanszky-ügyben, 2008. december 22-én hozott ítélet 32–33. pontja; a C-261/09. sz. Mantello-ügyben, 2010. november 16-án hozott ítélet 45. pontja.
- 64 A bíróság C-187/01. és C-385/01. sz. Gözütök és Brügge egyesített ügyekben, 2003. február 11-én hozott ítélete 48. pontja; vö. Thomas Hackner: i. m. 428. o.
- 65 A bíróság C-467/04. sz. Gasparini-ügyben, 2006. szeptember 28-án hozott ítélete.
- 66 Ez azonban nem problémamentes abból a szempontból, hogy a Be. lehetővé teszi a nyomozás folytatását. Lásd ehhez Pápai-Tarr Ágnes: A ne bis in idem elv az Európai Bíróság gyakorlatában, *Miskolci Jogi Szemle*, 2007/2., 107. o.
- 67 Lásd ehhez a bíróság C-469/03. sz. Miraglia-ügyben, 2005. március 10-én hozott ítélete.
- 68 A Legfelsőbb Bíróságnak az 1998. évi XIX. törvény egyes rendelkezései értelmezéséről szóló 1/2007. BK véleménye a törvényes vád hiányára tekintettel hozott eljárást megszüntető határozatot, jogi természetét tekintve, eltérőnek tartja a más okból történő megszüntetési határozatoktól. Ezt arra alapozza, hogy a törvényes vád hiányára tekintettel történő megszüntetés esetén a bíróság a vád alkalmasságáról dönt, nem a vádban foglaltak büntetőjogi felelősségét megalapozó anyagi jogi feltételeket vizsgálja. Azt azonban a Legfelsőbb Bíróság is elismeri, hogy a vád törvényessége, illetve törvényi kellékének hiánya miatt történt megszüntetéssel a bíróság a vádról határoz, következőképp e határozat ügydöntő határozat. A kollégiumi vélemény azt is hangsúlyozza, hogy a vád Be. 2. § (2) bekezdése, illetve a vádirat 217. § (3) bekezdése szerinti (nem pótoltt) hiányossága, mint a büntetőeljárás akadályja kifejezetten nem szerepel ugyan a Be. 6. §-ában felsoroltak között, jogi természetük azonban nyilvánvalóan azokkal egyező. A büntető anyagi jogi felelősség tekintetében valóban nincs anyagi jogerőhatása e megszüntető végzésnek, az anyagi jogerőhatás abban a tekintetben érvényesül, hogy a bíróság az eljárást a törvénynek megfelelően szüntette meg. Az Alkotmánybíróság 33/2013. (XI. 22.) AB határozatából azonban inkább arra lehet következtetni, hogy az ismételt vádemelés lehetséges.
- 69 A bíróság C-617/10. sz. Åkerberg Fransson-ügyben, 2013. február 26-án hozott ítélete.